

8 MAYIS 1919 İTALYANLARIN SÖKE'YE GELİŞLERİ VE GİDİŞLERİ

Bu konu, 5 Eylül 1995 Salı saati 20:30 da, Kuşadası Fantasia Oteli konuşma salonunda, Söke Rotary Kulübünün Konuşmacısı olarak davet ettiği, Emekli İlkokul Öğretmeni Mustafa Genç'in (KURU TULUŞ SAVAŞI ÖNCESİ VE SON RASINDA SÖKE) konusunu ele alan konuşmasından bir alıntıdır.

16 Mayıs 1919 Cuma günü İtalyan'lar Milas'ın Güllük Limanına iki gemi ile gelip oraya asker çıkardılar. Kuşadası'nda bulunan birliklerden 200 kişilik bir piyade kuvveti 3 subayın idaresinde 18 Mayıs 1919 Pazar günü Sökeye gönderiyorlar, aynı gün Selçuk istikametine giderek Selçuk istasyonuna yerleşiyorlar ve Söke ile Selçuk böylece İtalyanlar tarafından işgal edilmiş oluyor.

İtalyanlar geldikleri bu Türk ellerinde de, yağma, hırsızlık, katliam yapmıyorlar ama. Yunanlıların buraya hiç gelmeyecek fikrini sinsi sinsi yaymaya çalışıyorlar; halkı yalanlarla oyalıyorlardı. İşte bu sıralarda, Söke'de yaşayan yerli Rumlar arasında yavaş yavaş Türklerin aleyhinde kımıldanmalar başlamıştı.

İtalyanlar Söke'de, 18 Mayıs 1919 Pazar gününden 21 Nisan 1922 Cuma sabahı saat yediye kadar (2 yıl, 11 ay, 3 gün) kaldılar. Bu müddet zarfında, benim ilkokula gittiğim 1940-1945 yılları arasında gördüğüm, kalın teller arasına doldurulmuş taşların bulunduğu tel kafesleri, (Söke çayının taşmasını önlemek için) İtalyanlar çayın kenarlarına yerleştirmişlerdi. Bu taşlarla dolu kafesleri uzun zaman çayın kenarında kaldılar.

İtalyanlar Söke halkına eza, cefa etmediler, ayrılacakları günden bir gün evvel kendilerinden sonra Yunanlıların Söke'ye geleceklerini gizlemediler ve söylediler. Bu sıralarda, Halil Morel'in (Şok marketin karşısındaki) demir köprüünün onarımını da yaptılar.

Bu köprüye uzun zamandan beri (O zamanları) Kalenco'nun köprüsü) veya (Kambur köprüsü) derlerdi. Halk arasında bu köprüünün (İstasyon köprüsü'nün) yerli Rumlardan yani Kalenco isimli bir zengin tarafından yapıldığı söyleniyor.

Söke'nin Yunanlılar tarafından işgal edileceğini gören halk. malını, mülkünü bırakarak Bağarası, Çine, Muğla istikametne kaçıp kurtulmaya çalışıyordu.

Bu kaçış, dört buçuk ay sonra son buldu. Yunanlılar geldikleri gibi gittiler. Bu bölüm, çekilen eza, cefa, yazmakla bitmez. Türk-Yunan savaşının çıkması na sebep olan kişi; Girit'in Hanya vilesinin Munies köyünde 1864 yılında doğan baba adı Kiriakos, ana adı Stilian Plumiçlaki olan. bir iki defa Paris'te silahlı saldırıdan kurtulan.1936 yılında Paris'te ölen bir avukat olan Elefterios Venizelos'tur. Bu kişi aslında Avrupa da Türk düşmanlığını yayan Yunanlıların öncülerindendir.

Okuduklarımıza ve dinlediklerimize göre Söke'nin 1770 ve daha sonraki tarihlerde zaman zaman Söke'nin bazı ileleri gelen varlıklı kişileri, Söke'de eksik bulunan demirci, marangoz. kunduracı, yağcı, sabuncu, fırıncı, değirmenci gibi ustaları ve tarlalarında çalıştırılacak Yunanlıları Rodos'tan, İstanköyden, Sisam'dan, diğer adalardan Söke'ye çağırarak onlara iş imkanları vermişler. Söke ve dolaylarında onların mal ve mülk sahibi olmalarına yardımcı olmuşlar, iş sahibi, sanat sahibi olmalarını desteklemişler onların ayrı bir mahallede (Keleş mal paşa) mahallesinde yaşamalarına imkan vermişler, bu iyi niyetle getirdikleri Yunanlıların birer kıskırtıcı, isyancı. bozguncu olduklarını, maalesef anlayamamışlardır.

Bu azınlıklar, Söke'de buldukları serbestiyet içinde, yakın adalara sık sık gidip gelmeye, hayvan ticareti yapmaya, kendi kafalarına uygun olanları buralarına, Sökeye doldurmaya başlamışlar, çok zaman Türk ordusunda askerlik yapmamak için adalara kaçmışlar, özel surette anarşist yetiştirerek tekrar Söke dolaylarına gönderilmişler Ekniki Eteri-ya'nın, Meğalo İdeanın gerçekleştirilmesi için ellerinden geleni yapmışlardır.

Bu Yunanlıların Söke ve çevresindeki bu sinsi faaliyetleri Türkiye'den kovuldukları tarihe kadar devam etmiştir. Bütün bu faaliyetlerin sonucunda, her türlü huzuru elde etmiş olan bu Yunanlılar, bir gün bütün Avrupa ülkelerini: (BİZ BURALARDA ÖLDÜRÜLÜYÖRÜZ, MALIMIZ, MÜLKÜMÜZ, NAMUSUMUZ ELİMİZDEN ALINIYOR, KİLİSELERİMİZDE İBADETLERİMİZ YAPTIRILMİYOR, GELİN BİZİ KURTARIN) şeklinde Yunan entrikalarına baş vurmuşlar, böylece öten den beri Türkiye aleyhinde bulunan dış güçlere mesajlarını göndererek göndere yabancıların ve Yunanlıların Türkiye'ye saldırmalarına zemin hazırlamışlar böylece büyük felaketlerin başlamasına sebep olmuşlardır. Yunanlılardan 250.000 in üstünde, Türklerden de 14.000 kişinin ölümüne sebep olmuşlar 5 Eylül 1922 akşamı gün batımında Sökeden bir daha geri dönmemek

üzere gitmişler, arkalarında bir çok canlı ve cansız varlıkları bırakarak.

Aşağıdaki bölüm konuyla alakalı olması sebebiyle;

**T.C. Başbakanlık
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ ' inden alınmıştır.**

Millî Mücadele'de İtalyan İşgalleri

Yrd. Doç. Dr. Mevlüt Çelebi*

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı'nın başlarında tarafsızlığını ilân eden İtalya savaşın gelişimini yakından izledi. İtalya Savaş, İtalya'nın da yer aldığı İtilâf Devletleri tarafından kazanılmışsa da, İtalya'nın kendisine vaat edilen toprakları alamadığı için, Mondros Mütarekesi'nden sonra Osmanlı Devleti'ne karşı izlediği politikanın temel özeli, Anadolu'ya girip, Anadolu'da bir İtalyan Devleti kurmaktır.

ANTALYA'NIN İŞGALİ: Antalya, Menteşe sahilleriyle birlikte İtalya'nın Anadolu'ya giriş kapısıdır. Anadolu'da İtalyanların ayakta durabilmesi için, Antalya'nın işgal edilmesi şarttır. İtalyanlar, Antalya ile bu gibi tarihî ve hissî bağlar kuran İtalyanlar, İngiltere ve Fransa ile yaptıkları gizli andlaşmalarla, Antalya'nın işgalini kendilerine yüklemiştir.

Antalya'da bunlar olurken 21 Mart 1919'da İtalyanlar, konferanstan, "İtalyan kuvvetlerine Antalya'nın işgalini tahsis etmiştir" diye karar almışlardır. İtalyanlar, Antalya'nın işgalini kendilerine tahsis etmişlerdir. Antalya'daki olaylar birbirini izlemeye devam etti. 27 Mart 1919 günü Antalya'dan Burdur'a giden İtalyanlar, Burdur'da, "İtalyan kuvvetlerine Antalya'nın işgalini tahsis etmiştir" diye karar almışlardır. Bu tâvize rağmen İtalyanlar Antalya'yı işgal etmeye kararlıdırlar. Nitekim 28 Mart 1919 günü, saat 13.35'te, İtalyanlar Antalya'ya girmişlerdir.

28 Mart 1335 (1919), Bahriye Miralayı Gino Alessandro9.

Antalya'nın İtalyanlar tarafından haksız yere işgali ve karaya çıkan askerlerin keyfi davranışlarda

Antalya'nın işgali Paris'te de tepkiyle karşılandı. Venizelos, Averoff kruvazörünü İzmir'e gönderdi

Antalya'daki gelişmelere devam etmeden önce İtalyanların Antalya'nın işgalinde kullandıkları iddia

İşgalden kısa bir süre sonra İtalyanların Antalya'da kendilerine göre bir düzen kurdukları görülüy

Antalya'nın işgalinden sonra İtalyanlar çevrede denetimi sağladıkları gibi şehrin 45 km. kuzeyinde

KONYA'NIN İŞGALİ: Antalya'yı işgal etmekle Anadolu'da bir üs kazanmış olan İtalyanlar yeni işga

Cemal Paşa Konya'dan Harbiye Nezareti'ne 26 Nisan 1919'da gönderdiği telgrafda, "İtalya askeri

İtalyanlar, işgal politikalar gereği "Konya'da hiç bir şeye karışmamışlardır. Hele hükümet işlerine

Şehzade Abdürrahim Efendi başkanlığında 16 Nisan 1919'da Anadolu'ya gönderilen Nasihat Heyet

İtalyanlar, bir Osmanlı şehzadesi başkanlığındaki heyeti karşılamaya özen gösterirken, Anadolu'd

MENTEŞE SAHİLLERİNİN İŞGALİ: Daha önce de söz edildiği gibi, İtal-yanın Mütareke'den sonrak

İzmir'i kaybettiğini anlayan İtalya, Mütareke döneminde yoğun faaliyetlerde bulunduğu Menteşe s

İtalya'nın Menteşe sahilinde işgal ettiği ilk yer Fethiye'dir. Menteşe mutasarrıflığı 11 Mayıs 1919'd

Fethiye kaymakamlığı da 57. tümen komutanlığına işgali bildirirken şunları yazdı: "... Bahrî ve be

İtalya, Fethiye'yi işgal ettiği 11 Mayıs 1919 sabahı Bodrum'u da işgal etti. Bodrum'a gelen Fuvayit

Mütareke döneminde yoğun İtalyan faaliyetlerine mâruz kalan Marmaris de, İtalyanlar tarafından,

İşgalin, Mütareke hükümlerine aykırı olarak yapılması nedeniyle protesto edilmesi hiç bir sonuç c

Protestolara rağmen Fethiye, Bodrum ve Marmaris'teki İtalyan işgal hareketinde hiç bir değişiklik

KUŞADASI'NIN İŞGALİ: Aslında Kuşadası işgal tehlikesini Menteşe sahillerinden önce yaşamaya

57. Tümen komutanı Albay M. Şefik Bey 17. Kolordu'ya aşağıdaki raporu 15 Mayıs 1919'da gönde

İtalyanların Kuşadası'nı işgali İngiltere başbakanı L. Georgeu'u da sinirlendirdi. L. Geogeu, İtalya

İTALYAN İŞGALLERİ VE OSMANLI HÜKÜMETİ: İtalyanlar Anadolu'daki işgallerini, Osmanlı Hükü

Soru : İtalya hükümetinin bazı sevhil-i Osmaniye'yi işgal ettiği doğru mudur?

Cevap : Vakıa, ahiren İtalyanlar Menteşe sevhiline bir kaç asker çıkarmış ise de, bunun bir işgal

Soru : İtalya hükümetinin, Menteşe'de işgal mahiyetine haiz olmamak üzere bir kaç asker çıkardı

Cevap : Evvelce de söylediğim gibi, bu bir işgal değildir. Devlet memurlarının hepsi vazifelerine c

Basında da yer alan Osmanlı hariciye nazeratinin açıklaması da söyledi: "Hariciye Nezareti'nden

İşbu tebligatın neticesine intizar olduğu sırada Kuşadası ile Selçuk istasyonunun ve Marmaris ile

Halbuki : Hakikat minval-i meşruh üzere olup, hükûmet-i Osmaniye ile İtalya hükümeti beyninde b

Bu son işgaller hakkında dahi hariciye nezaretince İtalya mümessil-i siyasiliği nezdinde teşebbüs

Bu açıklamanın gazetelerde yer aldığı günlerde Sabah gazetesine bir demeç veren dâhiliye nâzın

ŞÖKENİN İŞGALİ: İzmir'in 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar tarafından işgali, Dışişleri Bakanı Sonnino

İtalyan girişimleri bunlarla bitmedi. Kuşadası'nı işgal etmiş olan İtalyanların yeni hedefi Söke'dir.

MİLAS'IN İŞGALİ: Milas'ın Güllük iskelesi daha önce İtalyanlar tarafından işgal edilmişti. 16 Mayıs

İtalyanlar Milas'ı işgale yönelik hazırlıklarına devam ederlerken, Fethiye'de de bir takım çalışmal

Dahiliye nezareti Fethiye'deki bu gelişmeleri Sadaret'e arzederken Menteşe mutasarrıflığına da 24

Bu arada Yunan işgali İtalyan işgal bölgelerine doğru genişlemekteydi. Yunan ilerleyişini endişey

Güllük ve Milas'ın işgalini tamamlayan İtalyanlar, ayda 3 defa olmak üzere Rodos'dan, Marmaris,

ÇİNE'NİN İŞGALİ: Yunanlıların Aydın'ı işgal etmeleri Çine Rumlarını sevindirmişti. Rumlar, Çine'n

Çine'de genel durum bu iken İtalyanlar da boş durmuyorlardı, i Haziran günü Çine yolunu keşfet

İşgalden hemen sonra, Aydın'ın Yunanlılar tarafından işgali üzerine karargâhını Çine'ye nakletmiş

Çine'nin İtalyanlar tarafından işgalinden sonra İtalya ve Yunanistan arasındaki rekabet Anadolu'd

İtalya Anadolu'daki işgal bölgelerini Yunanlılara karşı savunmada kararlı davranırken, yeni işgal s

BURDUR'UN İŞGALİ: İtalyanların Antalya'yı işgal ettikten sonra Burdur'a yönediklerini ve Burdu

Fakat henüz 11 Haziran 1919 tarihinde Antalya ile Burdur arasında hiç bir yerde İtalyan askeri yo

Haziran ayı ortalarında İtalyanlar bir yandan Yunan işgalinin kendilerini tehdit etmesini önleyecek

M. Kemal Paşa'nın istediği tepki gösterilmeye başlanmıştı. İtalyan işgallerinin genişlemesi üzerin

Isparta'da beklemedikleri bir tepkiyle karşılaşan İtalyanlar, bütün ağırlıklarını Burdur'a verdiler. A

Antalya'dan hareket etmiş olan İtalyan birlikleri herhangi bir mukavemetle karşılaşmadan 28 Hazi

Burdur'da bir dispanser açan İtalyanlar halkı ücretsiz tedavi etmeye başladılar. Çocuklara İtalyan

Burdur'un da işgal edildiği günlerde, 2 Temmuz 1919'da Kütahya'da-ki İtalyan kuvvetlerinin durumu

MUĞLA'NIN İŞGALİ: İtalyanların güneybatı Anadolu'daki işgal hareketlerinin son durağı Muğla'dır

Muğla halkı, İtalyan işgallerine gösterdiği tepkinin daha sertini İzmir'in işgalinde Yunanlılara karşı

Muğla aydınları yaşadıkları toprakların Türklüğünü ispatlamak amacıyla bir gazete çıkarmaya karar

İtalya, Muğla'yı da işgal etmek için hazırlanırken mahallî yöneticilerle Yunanlılara karşı işbirliği ya

Bu işbirliği girişimine rağmen İtalyanlar Muğla'yı da 23 Temmuz 1919 günü bir cebel topçu bölüğü

SONUÇ: Mondros Mütarekesi'nden sonra, gizli andlaşmalarla kendisine vaad edilen bölgelerde iş

İtalyanlar işgallerini herhangi bir mukavemetle karşılaşmadan yapmışlardır. İşgallerini gerçekleşt

Osmanlı Hükümeti İtalyan işgallerine karşı da fiilî bir mukavemet gösterilmesine izin vermemiştir

Anadolu'daki İtalyan işgal kuvvetlerinin Temmuz 1919'daki durumları şöyledir: Konya'da; 1300 ne

57. Tümen bölgesindeki İtalyan kuvvetlerinin durumu da şöyledir: Fethiye, Marmaris ve Bodrum'da

İtalya'nın Anadolu'daki kuvvetlerinin karargâhı Antalya'dır. Fakat İtalyanlar egemenlikleri altındak